

Пайхаммар ﷺ тувгъан ай булан къутлав

ДАГЪЫСТАННЫ МУФТИСИ, ШАЙИХ АГЪМАТ ГЪАЖИ АБДУЛАЕВНИ РАБИ-УЛЬ-АВВАЛЬ БУЛАН КЪУТЛАВУ

Гьурметли къардашлар ва къызардашлар! Ассаламу алейкум ва рагъматуллагъи ва баракатугъ! Сизин етишип гелген сыйлы ай, бизин пайхаммар Магъаммат ﷺ тувгъан ай булан гъакъ юректен къутлайман! Бу айда, янгыз бу айда да тьогюл, даим Пайхаммарыбызны ﷺ макътамакъ учун Къудратны Есине Ол бизге кеп имканлыкълар берсин деп тилеймен. Олай да дюньяланы Яратгъаныбызгъа бу айда тувгъан озьюн эркеси учун бизин Ватанда паракхлыкъны ва рагъатлыкъны сакъла-

макъны, бизин элни гъар къайсы балагълардан, къаламалыкълардан, къаршылыкълардан, миллетара ва динара тюртюрювлерден къорукмакъны тилеймен. Гъадисге гере, къыяматгюн биз бу дюньяда кимни суйген бусагъ, шону булан болажакъбыз. Шо авур гюн бизге Магъаммат Пайхаммарны ﷺ байрагъыны тьобюнде ону ёлун юртегенлер, варислери булан бирге Расулуллагъны ﷺ сюювюн башдан гечирме Насип эт Аллагъ! Ва саламу алейкум ва рагъматуллагъи ва баракатугъ.

Номерде:

бет 3

Москваны муфтиси Магъачкъалагъа гелген

Масъалаланы бирлешип чечив

МАГЪАЧКЪАЛАДА ТЕМИРКЪАЗЫКЪ КАВКАЗ ДИН ЧАЛЫШЫВЧУЛАНЫ ЭКИНЧИ КОНГРЕССИ ОЪТГЕРИЛДИ

Ислам дин заманны оьчешивлерине жавап бере, даим арагъа чыгъагъан масъалалар – алышынагъан дюнья чалт кюйде арагъа сесленмекни ва тюз кюйде чечмекни талап эте. Башда да шолай болгъан, гъали де шолай. Макътав болсун Къудратны Есине, ислам дин алимлер жыйылма, Къуръангъа ва суннагъа гере агъамиятлы масъалаланы чечивню ва уьмметге тюз ёлну танглавда кемеке этивню гъакъында ойлашма бола.

Азиз Мичигишев

Муна, гетген йыл декабр айны башында Магъачкъала шагъарда Темиркъазыкъ Кавказны дин чалышывчуларыны экинчи конгресси оьтгерилди. Шо белги учун оьтгерилген жыйын тьогюл, четим масъалаланы чечеген ва тийишли къарарлар къабул этеген чара эди. Дагъыстанны бусурманларыны Ругъани управлениеси ва ДР-ни динни эркинлигини, дин къурумларыны бир-бири булангъы байлавлу аралыкъларыны

масъалаларына къарайгъан комитети онгаргъан конгресс гъаракатчы шартларда оьтдю, арагъа салып ойлашмакъ

учун къужурлу темалар таклиф этилди, ва оланы чечивню, яшавгъа чыгъаривню ёллары белгиленди.

» 3

бет 5

Етимге урагъанда, Къудратны Есини Тахы титирей

бет 6

Эгер сиз Аллагъны сюе бусагъыз, Магъамматгъа ﷺ гере юрюгюз

Есибиз Аллагъны Элчиси Мугъаммат Пайхаммар ﷺ

Мугъаммат ﷺ – пайхаммарланы лап ахырынчысы, ондан сонг дагъы пайхаммар тувмажакъ, ол пайхаммарлыкъны битдире ва огъар пайхаммарланы мьогъюрю деп айтыла. Мугъаммат Пайхаммар ﷺ Маккада итнигюн (раби-уль-аввал айны 12-синде), миляди рузнамагъа гере 571-нчи йыл, 20-нчы апрельде тувгъан. Ол къурайыш къавумну гъашим тухумунда тувгъан. Атасы Абдулагъ, анасы Аминат болгъан. Пайхаммарны ﷺ атасы 25 йыллыкъ чагъында уланы тувгъанча оьле. Пайхаммаргъа ﷺ алты йыл битмеген вакътиде ону анасы да гечине. Ондан сонг, эки йылны узагъында Пайхаммар ﷺ уллатасы Абдул-Муталиб булан яшагъан. Яшгъа 8 йыл болгъанда ол да оьле ва Мугъамматны ﷺ Абу Талиб дейген агъайы озьлеге яшамагъа ала.

Абдулла Ибрагъимов

Мугъаммат ﷺ маккалыланы сиривюн бакъмагъа башлап, эртерек загъматгъа гирише. Лап яш заманындан тутуп ол озьге тенглилеринден хасиятлары, инамлыкъы булан къальша болгъан. Ол кемчиликлерисиз, инанмагъа ярайгъан, гертини айтагъан, тартынмайгъан, гъакъыллы улан болгъан. 25 йыллыкъ чагъында Мугъаммат ﷺ Хадиджа дейген тул къалгъан абурлу къатын булан уйлене. Хадиджаны къатын этип алмагъа абурлу, аты айтылгъан кеп адам алмагъа сюе болгъан, тек ол оланы тилеклерин гери ура болгъан. Мугъамматгъа ﷺ биринчи вагълю миляди рузнамагъа гере 610-нчу йылда геле, огъар о заман 40 йыл бола болгъан. Хира деген анакъда ол гезикли гезик янгызлыкъгъа тьошгенде ёкъ ерден Жабрайыл малайик гелип, огъар: «Икъра!» («Оху!») – деп буvara. Мугъаммат ﷺ: «Мен охуп болмайман», – деп, жавап бере. Ол гертиден де охуп болмай болгъан. Малайик буйругъ-

ун такрарлай, ол да жавабын къайтара. Уьюнчю гезик Жабрайыл: «Яратгъанынгны аты булан оху!» – дей ва Мугъаммат ﷺ шо сёзлени такрарлай ва олар ону юрегинде къала. Жабрайыл Мугъамматгъа ﷺ ол Пайхаммар ва Аллагъны Элчиси экенин билдире. Шондан башлана 23 йылгъа узатылгъан Мугъаммат Пайхаммардан ﷺ таба Къуръан Китапны тьошюрювю. Мугъаммат Пайхаммар ﷺ узакъ ва чыдамлы кюйде Ислам динни яа болгъан. Къоркъунчукъну сезип, къурайыш къавумлулар Пайхаммаргъа ﷺ къаршы чыгъалар. Мугъаммат Пайхаммарны ﷺ ва биринчи бусурманланы гъызарлавлар, артына тьошюрювю башлана, къылыкъ ва ругъ якъдан да, озьге якъдан да басгъын этиле. Ону атына яла ябывлар этиле, огъар шаир, сигъручу, палчы деп айтыла. Имансызлар ол ягъан динге къаршы чыгъып, бары да гюнчю кьоллап чалыша болгъан.

» 4

Москваны муфтиси Магъачкъалагъа гелген

Москваны бусурманларыны Ругъани управлениесини председатели, Москваны баш жума межитини баш имамы Илдар Аляутдинов Магъачкъалагъа гелген. Аляутдинов Магъачкъаланы баш жума межитинде боягъан, ол муфтий, РФ-ни бусурманларын Ругъани управлениесини, Россияны муфтилерини советини председатели Равил Гъайнутдинни саламларын берген ва яхшылыкъ ёрваларын малим этген. Ол дагъыстанлыланы Магъаммат пайхаммарны тувгъан ойына багъышланып Москвада оьтгерилежек чараларда ортакъчылыкъ этме чакъргъан.

Илдар хазратаны Магъачкъалагъа сапарыны дазусундагъы ишлерде Дагъыстанны муфтиси Агъмат

гъажы Абдулаев де ортакъчылыкъ этген. Ёлугъувланы вакътисинде Аляутдинов Дагъыстанны бусурманларыны ругъани управленеси булан энниден сонг да онгайлы кюйде бирче ишлев болажакъгъа умут этегенин билдирген.

«Мавлид ан-Наби» деген байрам чаралар 2015-нчи йыл 25 январда оьтгерилежекни, шонда хас рейс булан Магъачкъаладан Магъамматны чачы етишдирилежек. Шо чач Россияны тахшагъарына биринчилей гелтирилежек, шону Москваны бусурманларныны ругъани управлениесини башчысы Илдар Аляутдинов алып баражакъ. Пайхаммарны чачындан къайры, тахшагъаргъа Магъачкъалада сакъланагъан оьзге сыйлы затлар да етишдирилежек.

Тюркияны да, Россияны да халкъаларыны арасындагъы дослукъ беклеше

Жамалудин Руми тувгъанлы 800 йыл битегенликге багъышлангъан шатлыкъланы барашында 2014 йыл 17 декабрде Коңья деген тюрк шагъарда Тюркия республиканы президенти Режеп Тайип Эрдоганны ва Россия Федерацияны бусурманларыны Ругъани управлениесини ва Россияны муфтилерини советини председатели муфти шайых Равил Гъайнутдинни иш булан байлавлу ёлугъуву болгъан.

Ёлугъувну вакътисинде Россия Федерацияны да, Тюркия Республиканы ругъ ва дин тармикъда, айырып айтгъанда Тюркияны дин масъалалагъа къарайгъан министрлигини де ва РФ-ни Ругъани управлениесини де бирликде иш гёрлювюню проектлерин беклашдирившю масъалалары арагъа салынып оилашылгъан.

Айырып айтгъанда, Москваны баш жума межитини комплексини ясандырып ва чебер кюйде онгарывшю гъакъында сёз бара. Тюркияны башчысы Москвада янгы баш жума межитини комплексин къурув ишлеге гележекде де болушлукъ этме хыялы барны токъташдыргъан.

Россия бусурманларыны ругъани башчысы Тюркияны президентин Росиия

бусурманланы баш межитини 2016-нчи йыл май айда болажакъ шатлы ачылывшюда гъюрметли къонакъ гъисапда ортакъчылыкъ этме чакъыргъан. Шо чакъырыгъа Режеп Эрдоган: «Россия бусурманланы гъюрметли къонагъы болмакъ мени учун оьктем-

лик», - деп жавап берген.

Россия Федерацияны президенти Владимир Путинни гетген йыл 2 декабрда Тюркиягъа этген сапарыны вакътисинде эки де ёлбашчысы бизин уьлкелени гуманитар тармакъда бирче иш гёрежегин, шону ичинде

Къырымда межитлени ва бусурман тарихи эсделиклени аякъгъа тургъувну масъалаларын арагъа салып оилашгъан. Айрып айтгъанда, сёз Симферопольда жума межит къурувшю ва шондагъы Кабир Усами межетни ва Сейит-Саттар мадрасаны янгыртып къурувшю гъакъында бара.

Режеп Тайип Эрдоган Тюрк Республиканы дин масъалалагъа къарайгъан министрлигини Россия Федерацияны бусурманларыны Ругъани управлениеси ва Россияны муфтилерини совети булан бирче иш гёрлювюню даражасына оьр кыймат берген.

Россия бусурманланы чалышыву дослукъну, къардашлыкъны, эки де уьлкелени халкъларыны ва савлай пачалыкъларыны бир-бирине инаныву-ну ва гъюрмет этивюню шартларына болушлукъ эте, - деп билдирген тюрк пачалыкъланы башчысы.

Тюркиягъа сапарыны вакътисинде, айырып айтгъанда, 17 декабрде, муфтий шайых Равил Гъайнутдин уллу бусурман ойчу, ярыкъландырывшю, шаир ва язывчу Жалалетдин Мугъаммат Руми тувгъанлы 800 йыл битегенликге байлавлу болуп оьтгерилген шатлыкъларда ортакъчылыкъ этген.

Гюржюстанда 23 межитни бусурманланы еслигине бережек

Гюржюстан пачалыгъыны дин масъалалагъа къарайгъан агентлиги 23 межитни Гюржюстанны бусурманларыны управлениесине берме

токъташгъан. Алда шо межитлер пачалыкъланы балансында болгъан. Шо гъакъда агентликин ёлбашчысы Заза Вашакмадзе билдирген.

Билдирилген кюйде, Гюржюстанны бусурманларыны еслигине берилген межитлер гюнчыгъыш Гюржюстанда ерлешген.

Дин масъалалагъа къарайгъан пачалыкъ агентлигини председатели билдирген кюйде, мал-матагъны документлерин янгыдан онгарыагъа ихтияр берилген. Ювукъ арада къалгъан межитлени кысматын чечивню масъаласына къарамакъ да гёз алгъа тутула.

Террорчулукъну ислам булан байлама тарыкъ тюгюл

Президент Нюрсолтан Назарбаев исламны террорчулукъ булан байламагъыз деп чакъырып этген. Шо гъакъда ол Астанада оьтгерилген уллу прес-конференцияда билдирген. Къазахстанны башчысы: «ИГИЛ-ни сыдраларында янгъыз Центральный Азиядан чыкыгъанлар тюгюл, Европадан чыкыгъанлар да дав эте. Шо къайсы буса да бир тюрлю принциплеге гёре акъча учун дав этеген адамлар. Къоркъунчулукъ ва булгъавурлукъ

гелтиреген террорчулукъгъа къаршы сав донья бирлеше. Мен исламгъа террорчулукъ байланагъанлыкъланы якъламайман» Къазахстанда межитлер къурула, буса да шону

булан бирге яшёрюмлени экстремизни идеясындан арекде сакъланмакъ учун къаст этме герек, деп кьошгъан Назарбаев, - деп хабар бере «Свобода» деген радио.

Учредитель

Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет

Председатель редакционного совета муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Главный редактор

Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ

Канонический редактор

Абдулла АДЖИМОЛЛАЕВ

Дизайн, вёрстка

Мухаммад МУСАЕВ
Иса ОМАРОВ

Менеджер

Абдусабир АХМЕДОВ

Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам». Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____

Сдано в печать 30 декабря 2014 г. в 15:45

Тираж 2. 100 экз.

Адрес редакции

367015, РД, г. Махачкала, ул. Аскерханова 13а.

Телефоны:

Редакция: (8722) 51-85-22. Подписка и доставка по г. Махачкала: 914-222. по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.

E-mail: assalamweb@gmail.com;
www.assalam.ru

Масъалаланы бирлешип чечив

1 « Конгрессни ортакчыларын къутлай туруп, Дагъыстанны муфтиси ислам дин асруланы боюнда Темиркъазыкъ Кавказда агъамиятлы ер тутгъанлыгъа эгерди. «Ислам динни яхшылыгъындан бизин халкълар бусурман гюнчыгъышны таъсири булан оьсювню ёлуна тюшген. Шо мунда язма уйренивню генглешдиривге, ислам дин илму ойну оьсювню болушлукъ этген. Арап ва милли тиллерде дин къанунлагъа багъышлангъан уллу асарланы яратма бажарыла. Биз оьзюбюзю варислигибиз ва ата-бабаларыбыз етишген уьстюнлюклер булан оьктем болабыз. Ислам дин бусурман бирлешивню янги идеяларын арагъа чыгъарды, шолар бизин халкъланы бирлешивнюнде агъамиятлы ер тутду. Бугюн де бусурман ругъанилик бирликни беклешдирмек, жамиятны англавун артдырмакъ ва къылыкъ якъдан оьздюрмек учун кёп иш эте. Дагъыстан кёп тюрлю халкъланы ва башгъа-башгъа динлени вакиллерини ватаны гысаплана, олар мунда асруланы боюнда парахатлыкъда, разиликде ва дослукъда яшай. Муфтидени арасында бирбирине гюрмет этивню кюрчюсюнде адатлангъан ва бек тыгъыс байлавлукълар бар. Муфтидени иши халкъны ругъ-къылыкъ якъдан тарбиялавгъа, бусурманланы къастын сыкълашывгъа, бирлешивге, парахатлыкъны ва ёрукълу гъалны таъмин этивге бакъдырылгъан жагъиллеге англавлу-биллими, лап яхшы адатланы кюрчюсюнде тарбиялы, Аллагъдан кюркъувлу ва гъакъыллы болма тюше. Шону учун намуслу кюйде ва таза пикру алышдырыв ва гъар тюрлю къравлар булангъылыны бирге иш гёрюво болма герек. Мен бизин яшёрюмлер оьзлени гючюн шо ёлда – таза инанывну ёлунда вакъ юрекден пайдаландырма сюегенине шекленмеймен. Шо муратлагъа да дин ва жамият кьурумланы генг кюйде якълаву ва шо гъаракатда ортакчылыкъ этивю булан етишме бола. Конгрессни гъасиллери регионда парахатлыкъны беклешдиривге, ёрукълу гъалны болдурувгъа ва бизин халкъланы арасында яхшы хоншу аралыкъланы таъмин этивге болушлукъ этежекге инанаман. Бизин конгрессде ортакчылыкъ этмек учунгъу чакъырывыбузгъа сесленгени учун бары да муфтилеге гъакъ юрекден баракатла билдиремек. Сизге Аллагъ яхшылыкъ булан къайтарыш этсин. Гъаракатчы ишигиз учун Кьудратны Еси Аллагъ сизге шабагъат берсин, - деди дагъыстан Республиканы муфтиси. Олай да конгрессни ортакчыларын ДР-ни Халкъ Жыйыны

депутаты Сайпулла Исаков, ислам маданиятны, илмуну ва билим беривню якълавну фондуну директоруну орунбасары Вячеслав Полосин, ДР-ни Гьукуматыны Председателини орунбасары Рамазан Жапаров, ДР-ни дин эркинлиги, дин кьурумланы бир-бири булангъы байлавлу аралыкъларыны масъалаларына къарайгъан комитетини председатели Сулейман Магъамматов, къутлап сёйлей туруп, конгрессни иши пайдалы болажакъгъа умут этегенин айтды, пачалыкъ гъакимиятны заманны оьчешивлерине жавап берме янгыз чючу чатмажакъны билдирди, ва шону учун дин кьурумлар булан бирге иш гёрмекни къасты гъажатлы экенни эгерди. Гъакимият кьурумланы англавлу янашыву муьмин адамланы кьувандырмай болмай, айрокъда олар ачыкъ кюйде жамиятны ругъ-къылыкъ якъдан тарбиялавгъа ислам динни агъамиятны гъакъында разилик булан агъамиятлы масъалаланы чечивде чакъда бир оьтгерме тюшегенни гёрсете. Кёпден берли тергевню тартип турагъан масъалаланы туврадан-тувра арагъа салып ойлашывгъа гёче туруп, Магъачкъала шагъарны Баш жума межитни имамы Магъамматрасул гъаижи Саадиев рамазан айны оразасын тутувну ва ораза-байрамны ачылывун байрам этивню тархын токъташдырывну гъажатлыгъыны масъалаларын гёрди. Ол эгерген кюйде, бу масъалалагъа гёре ислам уькелени сынавун ахтармакъ учун Катар пачалыгъына командировкагъа барылгъан, шо пачалыкъны тахшагъары Дохада хас комиссия ораза айны башы нечик токъташдырылагъанни, шону учун не этилегени ва не зат колланагъанни ахтарды. Гертиден де, ораза айны башын тюз белгилев ва оразаны ачылагъан гюнюн токъташдырыв – бек агъамиятлы масъала, шо гъар да уллу жаваплыкъ булан янашма тюше. Шо гъар гёре бары да алимлени бир разилиги болса, бизин жамиятны беклешдирежек эди. Бу масъаланы арагъа салып ойлашыв ва разилешивню ёлларын табыв ислам динни лап уллу байрмларыны бирисин белгилевде бусурманлар оьзлени бирликде гъис этер эди. Бир уьлкеде яшавлукъ этегенлер учун шо тийишли иш болур эди. Бу масъаланы чечивге де тюрлю салгынгъан. Конгрессде гъар тюрлю пикрулар ва вариантлар арагъа чыкъды, натижада Темиркъазыкъ Кавказны бары да Ругъани управлениелерини вакиллеринден комиссия кьурмакъ деп токъташылды, шо рамазан айны башланывун токъташдырывну борчун оьзюню бойнуна ала. Ювукъ арада Россияны

Проект

РЕЗОЛЮЦИЯ

Второго Конгресса религиозных лидеров Северного Кавказа
«Роль религиозных организаций в сохранении мира и стабильности»
 (Дагестан, Махачкала, 02.12.2014г.)

1. В целях сохранения мира и стабильности во всей стране, обеспечения единства уммы российских мусульман, утверждения идей дальнейшего укрепления добрососедских и братских отношений принять Обращение к российской общественности.
2. Учитывая важность определения единого дня начала и окончания священного месяца Рамадан для регионов Северного Кавказа создать рабочую группу из числа представителей Духовных Управлений всех республик для изучения этого вопроса и выработки научно обоснованной приемлемой для всех единой методики.
3. Для адаптации элементов исламской экономики к бизнес-проектам, реализуемым в республиках Северного Кавказа создать исследовательскую группу из числа алимов, экономистов, юристов и предпринимателей с целью изучения состояния и перспектив для реализации.
4. В целях укрепления традиционной российской религиозной научной школы учредить Российскую академию исламских наук. Создать рабочую группу для проведения организационных мероприятий.
5. Принять Обращение к Президенту Российской Федерации, Мэру города Москвы С.Собянину, Главам регионов России с просьбой о содействии в реализации Проекта создания Российской академии исламских наук.

бары да бусурманлары оьзлени бары да ислам дин байрамларын токъташдырылгъан бир гюн белгилежекге умут барыны гъакъында айттылды. Россия бусурманлар учун бирдагъы агъамиятлы масъаланы гъакъында Али Вячеслав Полосин сёйледди. - Бир нече йыл алда ислам илмуланы Россия академиясын кьурувну таклифи берилген эди, - деди, - А. Полосин. – Шо гъакъда, биринчилерден болуп, Бусурман алимлени Бютюндюнья союзуну генеральный секретары шайых, доктор Али Мугъиддин аль-Къарадагъы айтма башлады. Ол, россиялы бусурманлар, шолай академиялы болуп, гъар тюрлю масъалалагъа гёре кьарар – фетва чыгъарма булур эди, деди. Сёз ёругъуна айтгъанда, Уфа шагъарда бусурманланы ёлбашчылары булан болгъан ёлугъувунда да шолай таклифни В. Путин де этген эди. Шо заман ол эгерген кюйде, арагъа чыгъагъан масъалалагъа бусурман алимлени къанунлу жаваплар берме болагъан шолай институ болур эди. Гъакъыкъатда, фетвалар берме болагъан шолай кьурум болма герек. Шо масъаланы алгъа юрютювге байлавлу болуп «Бирлик ва адиллик» деген жамият кьурумуну председатели Магъаммат Абдулмуслимов толу кюйде айтды. -Гертиден де, бизин учун ислам

академияны кьурув адатлы ислам школаны оьсювню сакъяламакъ бизге болмаса ярамайгъан иш, - деп башлады М. Абдулмуслимов, - Шону учун гъали иш гёреген шо ёрукълу дюнья кьурумлар булан бирче иш гёрме тюше. Парахатлыкъ ва рагъмулукъну идеясы давлардан ва инкъылаплардан эсе яхшы экенни англайбиз. Шо англав бизин бирикдире, масъалаланы чечме кёмек эте. Шо иш инг алдын гъакимлени уьстуне тюше. Билимлер бермек ва оланы яймакъ, ругъани кьуллукъчуланы гъазирлемек учун бирикген янашывланы ишлетме тарыкъ. Шону учун да ислам илмуланы академиясын кьурув таклиф этиле. Шо академия да бизин уькелени тахшагъары – Москвада ерлешме герек. Шону кьурулушуна ер де белгиленген эди, тек маялар етишмегени саялы, башланмай къалды. Шо ишни нечик башлама ва ахырына нечик чыкъма герекни гъакъында бизге ойлашма герек. Темиркъазыкъ Кавказ бусурманланы координация центринни председатели Исмайыл гъажи Бердыев ислам илмуланы Россия академиясын кьурувну ишини планы тындырыкълы кюйде ойлашылма герекни гъакъындагъы пикруларын айтды. Рамазан айны ва ораза-байрамны башланывун белгилемекни Исмайыл гъажи, хас

комиссия кьурувгъа байлавлу ойну якълап, бирлешип гечмекни таклиф этди. Арагъа чыкъгъан бары да ойланывидеяланы Татарстанны муфтиси Камил хазрат Самигуллин де якълады. Шо гъар гёре Темиркъазыкъ Кавказны муфтилерини конгрессинде ол къонакъ гысапда ортакчылыкъ этмедди. Татарстанны муфтиси эгерген кюйде, ислам дин байрамланы бары да бусурманлар бир гюн белгилесе яхшы. Камил хазрат Эдил бой регионда шо масъаланы чечме нечик бажарылгъанни гъакъында хабарлары. – Къайсы масъаланы чечмек учун да бизге билмлер герек, - деп гъасил чыгъарды Камил хазрат. – Даим де уллулагъа тынглавлу болма герек! Рамазан айны башланывуну тархыны масъаласына гёре жыйылма, ва сёйлешип чечме тарыкъ! Шону учун далиллер, билим, илму бар. Макътав болсун Кьудратны Есине, бизин регионда шо масъала энни чечилип битген. Бизге академия да гъажатлы. Шону кёмеклиги булан касбучулар гъазирлеме болажакъбыз, илму якъдан оьсме де имканлыкъ болажакъ. Конгрессни барышында оьзге сёйлевлер де, таклифлер де, пикрулар да, толумлашдырывлар да болду. Конгрессни ортакчылары арагъа салынып ойлашылгъан масъалалагъа гёре генглешген кьарар къабул этди.

Есибиз Аллагъны Элчиси Мугъаммат Пайхаммар ﷺ

1 « Ону мысгъыллай, яшланы, гъакъылдан тайышгъанланы ва къатынланы кисдире, гъатта оьлтюрме де къарай болгъан. Мугъаммат Пайхаммар ﷺ ва ону асгъабалары шолайлыкъгъа Аллагъны ва Ону дини саялы чыдай болгъан. 620-нчы йыл, пайхаммарлыкъны онунчу йылында, Яратгъаныбыз ону кёкте гётере. Башлап Аллагъ ону гече Маккадан Иерусалимге чыгъарта, Байт-уль-Мукъаддас (Исраъ) деген межитге, сонг кёкте чыгъарта (Мизраж). Огъар онда тюрлю-тюрлю муъжизатлар гёрсетиле, этген гюнагылары саялы башдан жаза гечирип къыйналагъанланы гёрсете, башгъа пайхаммарлар булан ёлугъа, Аллагъны яшыртгъынылыклары ачыкъ этиле, ону абурлагъан кюйде дагъы биревню де гюрметлемен.

622-нчи йыл, пайхаммарлыкъны он уьчюнчу йылында, Мугъаммат ﷺ, Есибизни ихтияры булан, биринчи бусурманлар булан Маккадан Ясриб шагъаргъа гече. Сонг шо шагъаргъа «Пайхаммарны шагъары» деп айтыла – Мадина. Шо гечювден (арапча

«гъижра») бусурманланы рузнамасы – гъижра башлана. Биринчи бусурманланы ва имансызланы ара-сында кёп-кёп давлар ва урушлар бола. Бара-бара Ислам дин Арап ярым атавда яйыла. Пайхаммар ﷺ адамланы уйрете, этмеге ярайгъан ва гери урулагъан ишлени англата, тюз ёлну белгилей ва хыйлы муъжизатлар гёрсете. Гъакъылы барлар Пайхаммар ﷺ гёрсетген ёлгъа тюше. Гъижрадан сонг он йыл гетгенде Ислам дин бу ярым атавда генг яйыла, алдынлыкъны ала. Мугъаммат Пайхаммар ﷺ адамлагъа динни толу кюйде етишдирген сонг, 63 йыллыкъ чагъында, гъижраны 11-нчи йылында, раби-уль-авваль айны 12-синде (миляди рузнама булан 632-нчи йыл) Мадина шагъарда гечине ва Пайхаммарны межитини ювугъундагъы оьз къатыны Айшаны уьюнде гёмюле. Гъалиги заманда Пайхаммарны ﷺ межити генглешген ва ону къабуру бинаны ичине гире. Яратгъаныбыз Аллагъ Мугъаммат Пайхаммар ﷺ гёрсетип гетген ёл булан юрюмеге бизге кёмек этсин! Амин.

Гечип бажармакъ тынч да дюр, четим де...

Гечип бажармакъ – шо тынчмы яда четимме? Гечип бажарма нечик уйренме герек ва шо бажарыв бизге не бере? Хагири къалывдан нечик болма ва яшавдан сююмме нечик уйренме герек?

Абдулла Муслимов

Оьзюн иланкъы этген ва мысгъыллайгъан, тек оьзюню хатирин къалдырагъанлагъа къайтарышын этип бола буса да, оланы гечеген адамны гёз алгъа гелтиригиз. Шо кимдир? Шо Расуллулагъ ﷺ, «Аллагъгъа ва Къыямат гюнге инанагъанлагъа лап яхшы уьлгю гъисапда суратланагъан» адам. Биз оьзюн кёп сюеген Пайхаммарыбызны ﷺ уьлгюсю бизин гечип болма уйретме кёмек этежек, ол бизге оьч алыв да оьжетли болув кеслигибизни алышдырма, рагъмулу ва сююв жамият къурма имканлыкъыбыз барны гъакъында айта.

Бизин кёбюбюз ата-анабыз, къурдашларыбыз, эри яда къатыны ачулву за-

манда хатирибиз къалагъан сёзлени айтса, гечип болмайбыз. Бизге этилген яманлыкъны гечип болмай шо хатиржанлыкъыбызны узакъ йыллар эсде сакълайбыз. Бир якъдан, биз шолай гъислеге ихтиярыбыз бар деп гъисап этебиз, неге туюл, бизин хатирибизни къалдыргъанлар. Башгъа якъдан, юрегибизде яшынып турагъан ачув бизин ругъ ва психология гъалыбызгъа таъсир эте.

Гёнгюлсюзлюк бола, нечик чи, биз барабыз да инсанларбыз, ва шо ёрукълу, яни, хатиржан болувлу гъис бизин яшавда оьмюр сюре. Шогъар Ислам дин нечик селенегенге тергев беригиз. Пайхаммар ﷺ бизге, юрекни басылтмакъ учун болжал гъажатлы болагъанны гъисапгъа алып, бусурман адам башгъа гъажатлы болагъанны гъисапгъа алып, бусурман адам башгъа бусурман булангъы аралыгъын уьч гюнден артыкъгъа бузма ярамай деп айтгъан. Яни, уьч гюнден артыкъгъа сакъланагъан хатиржанлыкъ савлукъгъа зарал гелтире ва кёбюсю

гезиклерде бузукълашдыра, шо гъал бизин гечмек деген ойдан артгъа тарта.

Гечме болмайгъанлыкъ бизге ругъ ва психология якъдан таъсир эте ва, шондан къайры да, савлугъубузну да буза. Бир ахтарыв гёрсетеген кюйде, оьзлени хас хатиржанлыкъына тергевон бакъдырып турмакълыкъ къанын ташыв ва юрек аврувгъа гелтирме бола. Шо ахтарывда ортакъчылыкъ этегенлеге олар оьзлени хатирин къалдыргъанлардан гечген болмакъны тилеген, шону натижасында олар барысы да оьзлени бираз енгил гъис эте, оланы психология ва къаркъара гъалы алышана.

Пайхаммар ﷺ айтгъан белгили сёзлер бар (маънасы): «Сиз Ер юзюнденгилерден гечигиз, сизден де Аллагъ гечер», – бу сёзлер бизге бизин башгъалагъа нечик янашагъаныбызны да, Аллагъны бизге янашывуну да бир-бирине гелишивюне туюшмекни англама кёмек эте. Яни, гечип бажармакъ бизге Аллагъгъа ювукъ болма кёмек эте-

ген ва Ону разилигин алагъан болуп чыгъа.

Бизин къыйынлы заманыбыз жамиятгъа эки ёлну таклиф эте: я душманлыкъ этмек ва эсги, гъеч алышынмайгъан затлагъа илинип къалмакъ, яда паракхатлыкъда яшама уйренмек. Бугюн биз кюрчю себепсиз агъюлер тозулагъангъа шагъатлар болабыз, увакъ-туюк затлар учун эришип, эр-къатын яшларыны къысматыны гъакъында ойлашмайлы, бир-бирин гечме болмайгъанны гёребиз.

Гъакъ герти муъмин адам бу дюньяда ол янгыз бир гиччи туюр экенни бек яхшы биле, къыйматлы заманын хатирин къалывгъа ва яманлыкъгъа харжлагъанча, бек агъамиятлы ишлер этме герегин англай. Биз кёбюсю затланы гъалын алышдырма болмайбыз, тек биз олагъа бакъгъан бизин янашывубузну алышдырма болабыз! Кемчиликлери учун башгъалардан гечмек учун Аллагъ бизге имканлыкъ берсин, ва бизин гюнагыларыбыздан да гечсин. Амин!

Мугъаммат Пайхаммаргъа ﷺ гёре юрюв

Пайхаммарны ﷺ яшаву ажайып иш. Гъар гезик биз соннетден не буса да бир янгы затны билгенде, уйренгенде, биз шону яшавгъа чыгъарма, оьзюбюзюню билимлерибизге гёре юрюме къаст этебиз. Соннетте гёре юрювюбюзюню яшывлыгъындан бизге ажайып затлар биллине. Пайхаммарны ﷺ яшавун ахтарып, биз шо бары да яшав гъалларда Къудратны Есине макътавлар этив болгъанны гёребиз. Къудратны Еси булай айта (маънасы): «Ким гече оьзюню къулун башгъа ерге элтген буса, шо тап-таза» («аль-Исраъ» деген сура, 1-нчи аят). Шо къул – Расуллулагъ ﷺ, Къудратны Есини адамлагъа агъалыкъ этеген камилешген къулу. Аллагъгъа сужда къылыву ону бары да къуллагъа агъалыкъ этивге гелтирген. Пайхаммарны ﷺ яшаву бек гёзел. Гъар гезик Пайхаммарны ﷺ тарихини ва ону яшавуну гъакъында бир мюгълетни эшитгенде, биз ой булан шону гёз алгъа гелтиребиз, шоллукъда огъар ювукъ болабыз, гъар тюрлю гъалларда ол нечик иш гёргенни англама башлайбыз. Къурдашларымы булангъы бир сапары-

бызны вакъгисинде бизге къуллукъ этегенлерден бирев къырылыбызгъа гелди. Мени ювугъум ону атын билме суюдю. О адамны арыв аты бар эди. Тек сонг, атын сорап янгылыш иш этгенмен деп токъташып, мени ювугъум бизра пашман болду. Мен огъар ол гъеч артыкъ зат сорамагъанын айтдым. Мен огъар ол, сапарда бола туруп, сююмлю адамыбыз да адамланы атлары булан гъаваслангъанны билеми экен деп сорадым. Ол арыв атларда таваульну – болажакъ затны аламатын гёрген. Пайхаммар ﷺ гъар даим де болажакъ затны аламатын яхшы якъдан англатыв берме сюе болгъан. Мени ювугъум шо гъакъда билмегенин айтды. Ол не буса да бир затны яшывлыгъындан Пайхаммаргъа ﷺ ошагъанына шат болду. Шону уьсте-вюне де, биз сююмлю адамыбызны уьстюне самолёт булан учуп, Мадинагъа бара эдик. Озокъда, шо гъис булан башгъа затны тенглешдирме бажарылмай. Адамлар Пайхаммаргъа ﷺ не даражада ювукъдур?

Бизин яшавда биз оьзлерде Расуллулагъгъа ﷺ ошайгъан кёп затлар бар. Бизин

айланабызда Аллагъ яратгъан санавсуз кёп зат бар – юлдузлар, кёклер, ай, гюн, тавлар, тереклер, гюллер, адамлар, жинлер, малайиклер. Оланы гъарисини оьз гёрюнюшо, даражасы бар. Яратылгъан шо затланы лап сююмлюсю кимдир? Бизин Пайхаммар Мугъаммат ﷺ, бары да бар барлыкъны агъасы, Адам пайхаммарны уланларыны бириси. Шогъар байлавлу болуп муъмин адамланы бириси булай тизив сёзлени айтгъан: «Мен бизин Пайхаммар ﷺ йимик гёрюнюше яралгъанман, Аллагъ оьзюню Сююмлюсюне танлагъан келпетде яралгъанман: шо сыпат, эки гёз, эринлер, тил, эки къол, эки бут. Мен де шо келпетде экенимни эсге алагъанда, инсанлагъа бакъгъан якъда Къудратны Есини артсыз-алсыз рагъмулугъун гъис этемен». Нече де тизив болажакъ эди, къаркъара якъдан ошав йимик, юрек, ругъ ошав да болса, онда йимик, бизде де рагъмулу юрек, адамлагъа бакъгъан сююв, онда йимик илиякълукъ да болса?!

Шогъар нечик етишме бола? Шогъар янгыз Пайхаммаргъа ﷺ гёре юрюв: ону йимик ашав, ону йимик ичив,

ону йимик иш гёрюв, адамлагъа ону йимик янашыв булан етишме бажарыла. Ва сиз, оьзюгюзно гюзюде гёрегенде йимик, шосагъат огъар ошай барагъаныгъызыны гъис этежексиз. Бизин яшавда Пайхаммаргъа ﷺ ошама болардай кёп зат бар. Оьзюгюзде бар имканлыкъны къутгъармагъыз, шоланы сынагъыз, буссагъат башлагъыз, шо гъакъда ойлашып къарагъыз. Ону яшав ёлун уйренме башлагъыз, ону гъакъындагъы хабарланы, ону къылыгъыны гъакъында охугъуз. Сиз ону булангъы байлавлукъну сезежексиз. Сиз бир тюрлю ажайыплыкъны, леззетликни гъис этежексиз, шоланы сёзлер булан англатма къыйын. Шолар бизин юреклерибизге тиер деген умут бар, ва биз дериялар йимик, учсуз-къырылысыз терен аятдан (маънасы) къыйматлы инжилер аларызыгъа умут бар: «Эгер сиз Аллагъны сюе бусагъыз, магъа гёре юрюгюз, ва Аллагъ сизин сюер» («Агълю Имран» деген сура, 31-нчи аят).

Мугъаммат ас-Сакаф шайхны вазъасыдан

Оьлюню багъасы нечакъыдыр?

Бакю – Азербайжан Республиканы тахшагъары, Закавказьени лап уллу промышленный, экономика, илму-техника центры, олай да Кавказда лап уллу шагъар. Бакю оьзюнде гюнчыгыш ва гюнбатыш архитектуруны журналары барышгъан гезел шагъар.

Мансур Закапальский

Гюнбатыш къыйматлыкъланы кавказ оьктемлик гъайбатлыкъ геземелик булан барышдыривну пропаганда этив бир-бирде къылыкъсыз къалипге гелтире. Умуми гьалгъа ирия болуп, багъалы машини, ую, телефону ва шолой башгъа затлары булангъы хоншусундан артда къалмас учун, адамлар кеп къадарда несиа акъчалар ала.

Артдагъы бир нече йылны ичинде шагъарда оьзюню харж имканлыкъларын ва ювукъ адамын тас этгендеги гьислерин гьрсетмекни къылыкъсыз имканлыкъларын гьрсетив эс этиле. Янгы гьал шагъарны къуршагъан, оьлюню ахыр ёлуна байлыкьда узатывгъа гьасиретлик, шарт

ёрукьда шогъар «VIP-гёмюв» деп айтма ярай.

Тувулунгъан шо гьал маънасыз ишни эсге сала. Оьлю тазияты учун уллу чатырлар къурула, бир-бирде шолар яшавлукъ уйлеге барагъан ёлланы ябагъан гезиклер де бола, хали-халчалар яйылагъан, кондиционерлер салынагъан чатырлар да бола. Шолой чатырланы ичиндеги столланы уьстлеринде гьар тюрлю уьлкелени гьар тюрлю ашлары, емишлери, сувлары ва башгъа тюрлю татлиликлер бола. Чатырланы багъасына гьере сервис де, меню да таклиф этиле, шоланы шагъарны лап ёрукьлу ресторандарында да гьерме бола. Шолой чатыргъа гелген адам, тазиятгъа туюл, тойгъа гелген йимик ойлашма бола. Шолукьда, оьлюню гёмювге байлавлу адат оьр гелимли тармакъгъа айлангъан.

Шо адатны юрюте туруп, оьлюню дос-къардашы борчгъа гире, несиагъа акъча ала, муррады – ювукъ адамын лайыкълы кюйде ахыр ёлуна салмакъ. Неге туюл, адамланы кёбюсю, оьлю учун кеп харж чыгъаргъан сайын олар айланадагъылары гёзюне, яхшы

гёрюнежеклер деп гьисап эте. Оьлюню гёмювге байлавлу адат гьар кимни оьзюню имканлыкъларын ачыкъ этеген къайдагъа айлана, шо буса оьз гезигинде театр спектакльни эсге сала.

Кеп бола барагъан шо эрши ишге Азербайжанны ругъанилери тергев бере ва шоссатгъат яхшы якъгъа багъып этилеген ишлер эс этиле. Мисал учун, бу йылны май айында Закавказьени бусурманларыны управлениесини башчысы Аллагъшюкюр Пашазаде республикада тазият чатырлар гери урулма бола деп чыгып сёйлей. Неге туюл, шагъарлылары кёбюсю шолой таклиф булан бусурманланы управлениесине чакъырыв эте. А.Пашазаде эсгерген кюйде, ким тазиятгъа геле буса, къайгырышыв этип, гетме бола. Къургъан охувгъа ваъзлагъа тынглама сюегенлер буса, межитлеге барма герек. Шу ёрукьлу билдирив тюзевлю гьассиллер бере. Республикада оьлюню артын этивге байлавлу закон ёкъ, узакъ къалмай шолой закон къабул этилежек деп къаравуллана. Багъалы чатырланы заманы

гёте тура ва багъалы менюгъа да гъажатлыкъ болмажакъ. Белгили кюйде, шарият оьлюню гёмювге байлавлу этилген багъалы менюлагъа ва оьзге тюрлю артыкъ затлагъа изну бермей, неге туюл, бизин саламатлыкьгъа чакъырагъан Ислам динни къанунларына къыйышмай. Тезден берлиги азербайжан адатлагъа гьере, оь-

люню эливашы гьисапда гъалива ва лаваш оьлешине гелген, шо да тазият чатыргъа гелгенлени барысына да берилеген. Гьасил чигъарып айтса, шариятны буйрукъларына гьере юрюп, биз герти бусурманлар гьисапда чы нечик де иш гьеребиз, уьстевюне борчлагъа да гирмейбиз, несиагъа акъча да алмайбыз.

Етимге урагъанда, Къудратны Есини Тахы титирей

ГЕРТИ КЮЙДЕ ШОЛАЙ ЯШЛАНЫ, БАЛИКИ, ОЬЗЮ ШОЛАЙ АВУР ГЪАЛГЪА ТАРЫГЪАН АДАМ АНГЛАР...

«Бусурманланы лап яхшы ую етимлеге рагъмулу янашгъанлыкьыдыр...»

Гъалиги заманда, нечакъны суймек де, биз кеп къадарда юрюлген тюртюшювлени, давланы, террор ишлени ва шологъа ошагъан оьзге тюрлю терс гьалланы гьеребиз. Кеп-кеп агълюлер яшлары, аналарын ва аталарын тас эте...

Абу-Салим Нуман

Давлар адамланы яшавдан магърюм этегени англашыла. Буса да, гъатта паракъатлыкьны заманында да яшларын приютларда (етим яшланы сакълайгъан ерлер) къоягъанлар бар.

Етим – шо атасы, анасы яда оланы бириси де ёкъ гъакъылбалыкъ болмагъан яш. Бугюн, оьзюне «21-нчи асру» деп айтылагъан девюрде, оьзюне «демократия» деп айтылагъан къурумда «етим» яда «етим яшлар учунчу уйлери» деген сёзлер бизин учун янгы сёзлер туюл, гъатта оьзлеге уйренчикли болгъан сёзлер. Ислам пачалыкъ (халифат) учун буса яшав сынавада шо сёзлер ят болгъан, олар гери урулагъаны учун туюл, шоларда гъажатлыкь ёкъ учун болгъан. Бугюн де яшланы приютлагъа ташламасын, етим яшланы эсгик этмесин учун, бирев-биревге бакъгъан якъда адамлыкь, рагъмулукъ герек, шолой къылыкъ буса янгыз лап герти муъмин адамда бола, демек, шолой къылыкъланы болдурагъан ва оьсдюреген динни оьзюнде де бола.

Гъакъыллы ва терен ойлу Пайхаммар^ﷺ оьзюню кеп санавдагъы гъадислеринде етимлеге рагъмулу янашывну ва олагъа бакъгъан рагъмуллу янашывгъа

гьере болагъан шабагъатны гъакьында айта. Пайхаммар^ﷺ булай айтгъан: «Ким, рагъмулукъ гьрсетип, етимлене башын сыйпаса, Аллагъ огъар шо етимлени башындагъы туюклени санаву чакъы яхшы ишлер язар ва шо туюклени санаву чакъы гюнагъларындан чайр ва даражасын гетерер» (Ибн Наджар «Канзуль Уммаль» китапдан). Пайхаммар^ﷺ айтгъан: «Бусурманлардан ким етимни Аллагъ мадарлы этгенче ашатып ва яшатып турса, оьзюнден гечме ярамайгъан ишлени этмей турса, шо адамны Аллагъ женнетте салар...» (ибн Аббадан тапшурулгъан). Айтылагъан кюйде, бирев,

Пайхаммарны^ﷺ янына гелип, булай деген: «Бизин ожакъда етим яшай, мен ону нечик такъсырлайым?» Пайхаммар^ﷺ: «Оьзюнгю яшларынгьны нечик такъсырлай бусанг, шолой эт», - деген, яни, сакъат этмей, яраламай ва къаралтмай – гегертмей (аль-Байхаки, Хайсани).

Эгер такъсырлавсуз бажарыла буса, о гишиге сёзюне таъсири булан дазуланма туюше. Пайхаммарны^ﷺ атындан билдирилеген кюйде, ол булай айтгъан: «Етимге урагъанда, ону йылавундан Арш титирер, ва Аллагъ: «Гьей, мени малайиклерим! Атасы ёкъну (етимни) йылама ким борчлу этген?!» - деп со-

рар оьзю бары да затны бек яхшы биле буса да. Малайиклер: «Гьей, Аллагъ! Биз билмейбиз», - деп жавап берер. Шо заман Аллагъ: «Мени учун ким етимни сююндюрегенге шагъат болугъуз. Мен ону къыяматгюн сююндюрермен», - деген (ибн Адди, Куртуби).

Яшавда тынч болмай ва, не амал, гьар заман биз сюеген кюйде де болмай, нечик чи, бу дюнья – бусурман адам учун туснакъ. Эрин тас этген гьар къатын, иблисни тил беривюне амин болуп, шу ёрукьлу: «Мен янгызман, яшланы сакълама гючюм чатмас», «приютда олагъа яхшы болажакъ» деген ва шолой башгъа тюрлю къатты чара гёрювден сакъ болма герек. Шолой гезиклерде шулай суал тувулуна: «Сиз нени танглар эдигиз: бирче къалсагъыз къыйын болса да, анагъызын танглар эдигизми яда приютнуму?» Етимни оьсдюрген тиштайпаны гъакьында Пайхаммар^ﷺ не айтгъанны къатынлар билгей эди! Расулуллагъ^ﷺ булай айтгъан: «Мен ва гюн туюшген энглери булангъы тиштайпа (къыйынылы шартлардан оьзюне къуллукъ этме чоласы болмай ону санлары – бети къаралдын болгъан тиштайпа) шу эки де бармакъ йимик деп, иман бармакъны да, орта бармакъны да бир бир-бирине кошуп гьрсетип, женнетде болажакъбыз». Расулуллагъ^ﷺ шону эри оьлюп, олар эс тапгынча яда дюньядан гетгинче эки къызын оьсдюрген тиштайпаны гъакьында айтгъан (Абу Давут тапшургъан).

Аллагъ бизге яшавну гъакъ герти багъасын англама ва яшлар Аллагъны савгъаты экенни ва Ол шоланы башгъалагъа берме болагъанны, буса да сизге бергенни ва ондан таба сизин даражакъызын артдырагъанны англама Аллагъ кёмек этсин!

Эгер сиз Аллагъны сие бусагъыз, Магъамматгъа ﷺ гёре юрюгюз

Эрген... Сен бираз геч яда заманында турасан. Намаз къыласан ва ишге алгъасайсан. Намаздан сонг сен савлай Къуръанны охугъанмысан? Къыйын деп ойлашамысан? Сен Расуллагъы ﷺ: «Танг намаздан сонг, ким уьч керен «Ихласны» охуса, совлай Къуръанны охуйгъан да йимик шабагъатланажакъ», - деп айтгъанни билмеймисен дагъы?

Муна сен уьйден чыгъасан. Не затны гёресен? Тунукъ сыпатланы, авзунда сигарети булангъылану, ябулгъан ва шону булан бирче ачылгъан тиштайпаланы, бириси башгъасына акъырагъанны, уьчюнчюсю чёп тюшлайгъанны, дёртюнчюсю буса тазалыкъ этегенни ва шолай кёп тюрлю аламатланы гёресен... Сен янгыз Аллагъ сени сынама токъташгъан затланы гёресен, тек Аллагъ сени не булан шабогъатлагъанны гёрмейсен! Сен уьйден чыгъагъанда, Магъммат пайхаммар ﷺ буланмы яда шайтанланы армиясы буланмысан? Сен орам булан барагъанда, юваш болуп юрюймюсен яда айлана якъдагъы бары да гюнагъ затлагъа къарап, шо гюнагъ затланы ортакъчысы боламысан? Сени йимиклер булан ёлукъгъанда иржамысан ва ону булан «ассалам алейкум» деп саламлашамысан? Шону учун сагъа болагъан шабагъат къулну азат этгенде болагъанына тенг гелегенни сен билеймисен? Ишге гелесен... Айтды-къуйтдуланы жьямысан яда озьюнню ишинги кютемисен, юрегинг буса «Аллагъны» ритминде урамы, тилинг адамланы лап яхшысы – Магъамматны ﷺ алгъышлаймь? Тек ишинг сени Зука сюннет-намаз къыльвдан тергевиюню тайдырамы? Заманында къылма етишип болмасман, мен нечик этейим, эгер... Эгер де мени ишден тайдырып къойса деп

ойлашамысан? Яда сен Зуханы эки ракааты 64 минг яхшы иш этмекге тенг гелегенни билмеймисен? Ишден сонг уьйге «къавшалып, ув-талкъын болдум» деген сёзлер булан гелип, юхлама ятамысан? Гече сен саялы уяв ким туражакъ? Расуллагъыны ﷺ уьммети учун сен саялы ким два этежек? «Не авур ишдир!» дежексен, сени булан мен де. Тек, альгъамдуллилагъ, Магъамматны ﷺ уьмметине шо ишни де Аллагъ энгил этген. Эгер сен яссы намаздан сонг, вирту намазгъа ерли дёрт ракаатлы сюннет-намаз къылсанг, савлай гечени ибадатда йиберегенде йимик шабагъат алажакъсан... Биринчилей эшитемисен? Мен де бир заманларда шолай тамаша болгъан эдим.

Баласын тас этген ананы гёргенде, ону юрегин ял этмек учун сен не деп айтасан? Гьей Аллагъны къулу, Аллагъ бизге берген затдан артыкъ яхшылыкъ бармы, ону дагъы да кёбю бизин магърюм этген затдамы? Сен тиштайпагъа: «Къызардашым, Пайхаммар ﷺ Фатимадан къайры бары да яшларын гёмген. Гьавадан ﷺ башлап, дюньяны бары да аналарындан артыкъ яшларын сойген буса да, Ол Аллагъны къадарына бойсынган. Альгъамдуллилагъ. Кёп суйген эрин сагъынмакъдан тул къатынны гёзлеринде гёзъяшланы гёргенде, сен Аллагъ айтган: «...Мен тул къатынлар учун оланы суйкъюмлю, языкъсынагъан эринден артыкъ болажакъман», - деген сёзлени ону эсине сал!

Гьей Аллагъны къулу, сен де адамланы лап яхшысы йимик, ерден юрюйсен, сен шо гъакъда эсинге аламысан? Огъар шавла берген гюнеш сагъа да шавла бере. Гече буса, сени эки янынны къуршап къарангылыкъ алгъанда, Расуллагъыны ёлун шавлаландыргъан ай, Аллагъны пурманына таби болуп,

сени ёлунгу да шавлаландыра! Аллагъ сени неден магърюм къойгъан! Сагъа бакъгъан якъда Аллагъ адилли тюгюмлю дагъы? Яллаву гюн сени савлай къаркъарангны тер басгъанда, Аллагъ сагъа ел эшдирип, къаркъарангны салкъын этмейми? Аллагъны яхшылыкъларыны къайсын къабул этмейсиз дагъы?

Сени гюнагъ ишлеринг саялы ер ютма герек болгъанда, сагъа кёк урдурмагъан Ол макътавларга лайкълы тюгюмлю дагъы? Шо саялы сен Аллагъгъа разилик билдиремисен? Гече ятма гъазирленегенде сама, гюнагъларынг саялы товбогъа тюшемисен? Уллу ишлени гъакъында айтабыз! Сен кабахурма ашайгъанда, бир заманларда, 1400 йылдан ал заманларда, Пайхаммар ﷺ бир кабахурма булан ачлыгъын басылтагъанда, ону авзунда да сенде йимик татыв болгъанны гьис этемисен? Озьюнню столунда юз тюрлю кампетлени гёргенде, Аллагъ сагъа озьюнню Расулундан хыйлы артыкъны бергенни гъакъында сен бир керен сама эсинге алгъанмысан? Азанны эшитгенде, сени юрегинг нени гьис эте? Расуллагъыны ﷺ къулакълары шо сёйлевню эшитгенни сен эсге аламысан? Аллагъны эшитгенде, бир заманларда шо сёзню Пайхаммар ﷺ озьюнню асгъабаларына сёйлегени башынга гелеми? Сен: «...Мен менден сонг гележек, мени гёрмежек, тек магъа тах инанагъан къардашларымын сагъынаман...» деген гьадисни эшитгенде, сенде не гьал бола? Сен де, Расуллагъыны ﷺ йимик, сагъынчылыкъны гьис этемисен? Сагъа башлап ер Расуллагъыны ﷺ уьстюнде чартагъанда, ол малайикге: «Бугюн бу не гюндюр, я Жибрил?» - деп сорагъанда ол: «Къыямат гюн, Расуллагъы!» - деп жавап берерни гъакъында

сагъа хабарлагъанда, сен де шолай пашманлыкъны гьис этемисен? Шо заман Пайхаммарны ﷺ пашманлыкъ къуршагъанда, ол уьмметини гъакъында сорагъанда, ол сени гъакъында сорагъанны гьис этемисен? Сени гъакъында озью Расуллагъ сорайгъанда, бары да зат учун кант этме сагъа айып тюгюмлю? Не саялы? Не къыйматлыкъ учун? Сен асгъабамысан? Гьапизмисен? Гече юхламай, гюндюз ораза тутамысан? Касиплеге аш беремисен яда озьюнг, ач туруп, чыдаймысан? Не учун? Къылынган намаздан сонг, гезикли намазгъа ерли гюнагъ къазанагъанынг учунму? 11 ай гюнагъ къазанып, сонг тутулгъан ораза учунму? Къардашынга яхшылыкъ этип, шо саялы оьпкелегенинг учунму? Не учун? Магъа да, сагъа да бизин йимиклеге къайгы-дерт!

Инсанлар, Пайхаммарны ﷺ ёлу булан огъар гёре юрюгюз, яннавуругъызда Расуллагъыны ﷺ гьис этигиз, балики, бизин, иншааллагъ, Аллагъ сюер! Иншааллагъ!

Хадижат Къазимагъамматова

Гюнбатыш тарихчилер арап елевлени гъакъында

Озьюнню «Арапланы маданияты» деген китабында доктор Густав Ле Бон булай яза: «Арап елевлени ахтыривларымын ва оланы уьстюнлюклерини себеплерини яхшылыгъындан охувчу гюч этив къурагъан илмуну яйывну шарты болмагъан».

Араплар озьлер елеген территориядагъылагъа дин юрютовде эркинлик берген. Эгер бир-бир хачпереслер бусурман динни къабул этсе ва арап тилни де озьюнню тили гьисапласа, шо гьал уьстюн гелген арапларда алда бусурман болмагъанлар билмеген адиллик болмагъанлыкъ саялы оьмюр сюрген. Олай да шо гьал башгъа динлерде ёкъ ислам динни чыдамлыгъы ва йимышакъ хасиятлагъыны себебинден болгъан».

Озьюнню китабыны башгъа еринде доктор Ле Бон булай къоша: «Арапланы баш девюрдеги елевлери башын айландырма ва оланы адатлы гьалда елевчюлеге хас азап беривлеге гелме борчлу этир эди. Бусурманлар еленген улкелени халкъларына яман янашар ва гюч булан ислам динни къабул этдирер эди. Амма, эгер олар шолай эте болгъан буса, гьалиге оланы къол тюбюнде тюгюл бары да улкелер олагъа къаршы турар эди, ва олада артгъа таба хаслы чапгынчылар Сирияны елегенде болгъан гьалгъа тарыр эди. Амма баш девюрдеги гъакъыллы халифалар законланы ва динны гюч булан

къабул этдирме бажарылмайгъанны онлагъан. Шогъар гёре Сирияны ва Мисрини, Испанияны ва елеген озьге улкелени халкъларына ачыкъ кюйде рагъмулу болгъан, олагъа озьлени алдынгъы законларына гёре юрюме ва алдынгъы динни юрютме изну берген. Олар янгыз шо улкелерде пархатлыкъны якълау гъа ва сакълау гъа къайтарыни гьисапта энгил къоду – жизия – сала болгъан. Гъакъыкьатда бир халкъ да бир заманда да араплар йимик рагъмулу ва чыдамлы елевчюлени гёрмеген».

«Елевчюленни рагъмулугъу ва чыдамлыгъы, - деп англатыв бере дагъы да алим, - олагъа шолай уьстюнлюкелеге етишме имканлыкъ берген себеплени бириси. Шо саялы халкълар оланы терек тамурлашгъан ва, гъатта дюнья оьлчевде арапланы таъсири тайса да, бары да сынавларга чыдагъан ва сакълангъан шо ягъындан алгъанда мисри ачыкъ мисал гьисаплана. Бу улке араплар озьлер булан алып гелген затланы къабул этген ва шоланы сакълагъан. Араплардан алда гелген елевчюлер – персерлер, греклер ва византиялылар – пиравунланы бырынгъы маданиятны ташлатма ва шону орнуна озьлени низамын токъташдырма болмагъан».

Дагъы да бирдагъы ерде ол булай яза: «Арапланы тарихин яхшы билеген бир-бир адилли европа алимлер шо чыдамлыкъны токъташдыра. Мисал

учун, Рабертсон язагъан кюйде, еленген халкъланы арасында башгъа динлени юрютегенлеге байлаву жигъадны чыдамлыкъ булан барышдырма ва олагъа озьлени дин адатларын юрютме эркинликни берген янгыз бусурманлар болгъан».

Шону булан янаша озьюнню «Хачлы чапгынланы тарихи» деген китабында Мишель Мичауд булай яза: «ислам дин, жигъадгъа чакъыргъандан къайры башгъа динлени юрютегенлеге бакъгъан якъда да чыдамлы. О патриархланы, кешишлени ва олагъа къулукъ этегенлени оьлтюрювню гери ура. Елевчю гъаманда Иерусалимге гиргенде, Умар ибн аль-Хаттаб хачпереслеге зарал этмеген. Амма хачлы чыпгынчылар гиргенде, бусурманланы оьлтюрген ва жутгъуланы яллатгъан».

Озьюнню «Ислам: таъсир этив ва ахтарыв» деген китабында Каунт де Кастри булай яза: «Араплагъа Къуръан тюшюрюлгенден ва олар ислам динни къабул этгенден сонг, халкълар Гъакъ герти динни шовласын алды, шону булан бусурманлар Ер юзюню халкъларына ой къурувну ва инанывну эркинлигини къюрчюсюнде пархатлыкъ ва яхшылыкъ булан чакъыргъан этди. Къуръан аятлар яхшылыкъ аралыклагъа чакъырагъан. Къуръан аятлар имансызланы къавумларына билдирив этеген маънадагъы аятлар булан аралашдырыл-

гъан... Магъммат Пайхаммардан ﷺ сонг ёлбашчылыкъ этген халифалар ону улгюсюне амин болгъан. Шо магъа да Роберт сагъа йимик, янгыз Магъаммат Пайхаммарны ﷺ ёлун юрютегенлеге рагъмулукъну ва озь динин яйывну шатлыгъын барышдыривну токъташдырма имканлыкъ бере. Сёзсюз кюйде, шо инамлыкъ арапланы походларыны себеби болгъан. Сириягъа гирген ва темиркъазыкъ Африкадан, Къызыл денгизден Атлантика дериягъа ерли, озьюнню артында бир тюрлю зулмулукъну гьызын да къоймай уьстюнлюк алып юрюйген отрядларыны уьстюнде Къуръан къанатларын я...»

Ислам динни яйыв ва ону гъакимлигине Азияны ва Темир-къазыкъ Африканы таби этмекни, кюйге къарагъанда, башгъа себеплери де бар. Шо себеплеге озью гъакимлик сюрген чакъы заманын ичинде гёрсетген Константипольну айрыгъа азаплагъы да гире. Биз гёребиз, ислам бир заманда да къылыч яда гюч этив булан илинип-къарышып къалмагъан, тек о адамланы юрегине Къуръан салгъан гъасиретлик булан гирген. Тарихчилени кёбюсю мюкюр болагъаны йимик, ислам динни гюнчыгъыш хачпереслени арасында яйылыву, кёбюсю гьалда, бутперес ругъну шартларына этилеген разисизленлер байлаву.

Мурат Гюсейнов

– Гъали биз барыбыз да гёрюп турагъан кюйде, бир-бирлер къазават этебиз, шагъит болуп олебиз дей. Шо къазаватгъа саналамы, шонда оьлгенлер шагъитлерми яда буса, бизин арабыздагъы питне ййивму?

– Къазаватны билдирмек учун айрыча хас шартлар болма герек. Масала,

къазаватны бусурманланы башчысы билдирмеге герек, бусурманланы яшавуна къоркъунчулукъ тувулунма тарыкъ ва шолай башгъалары. Амма, гъалиги алимлер айтагъан кюйде, къазават билдирмекни шартлары ёкъ. Шо саялы оьз-оьзюн де, айланадагъы гюнагъсызланы да оьлтюрювлер сыйлы дав болуп болмай, шолай оьлгенлер шагъитлер де тюгюл.

– Намаз къылагъанлагъа бизин ва тыш уьклели сарынларына тынгламагъа яраймы?

– Озокъда, ибадат этеген, муьмин адамлар шолай сарын тынглавлардан

сакъланса яхшы, неге тюгюл шолар шайтандан деп санала. Гъатта бир де бажарылмай деп айта бусагъыз, бола туруп шоланы аз этмеге сама къарамагъа тарыкъ. Ибадатгъа берилген заманны артдырмагъа яхшы.

– Намаз этеген къатынгишиге тырнакъ бояма яраймы, ягъынма яраймы?

– Бу соравлагъа жавап кёп керенлер бергенбиз, гъали де такрарлайбыз:

тырнакъ боявда да, ягъынывда да гери урув ёкъ. Амма намаз жувунагъанда тырнакъларда лак болмагъа герекмейгенни билме тарыкъ. Ягъынагъанда да эрине ярамакъ учун мурат болма тарыкъ, ятлар учун ягъыныв гери урула.

– Намаз къылагъан, ораза тутагъан гиши гёрмегенни, эшитмегенни сёйлеп юрюй буса, огъар нечик янашма тарыкъ?

– Огъар анив этип, шо гюнагъ иш экенни гъакъында етишдирмеге тарыкъ. Пайхаммар ﷺ булай деген: «Экиюзлюню уьч белгиси бола: ол не затны гъакъында буса да сёйлейгенде ялгъан айта; ону-муну этежекмен деп айта буса, сёзюн тутмай; огъар инангъанда, инамлыкъы сакъламай». Башгъа гъадисде Пайхаммар ﷺ булай дей: «Лап уллу ялгъан – гёзлери гёрмегенни гёргенмен деп айтмакъ».

– Уьйде кёп зувгъан бар буса, шоланы барысын да гъар гюн айландырма герекми? Гюнню не вакъгисинде зувгъан айландырса яхшы?

– Уьйдеги бары да зувгъанланы айландырып турмакъ борч тюгюл. Дуа охумагъа ва Аллагъны эсгермеге деп (зувгъан булан да, осуз да) гюн тувгъанча, гюн тувуп, ярыкъ болагъан ва экинни намаздан сонг ахшам болгъунча вакътилелер лап яхшы деп санала. Маркача ва яссы намазланы аралыгъы да къыйматлы гысаплана. Гече туруп, Аллагъны эсгермек де яхшы хасиятлардан санала. Булай алгъанда, дуа этивге ва Аллагъны эсгеривге гери урув ёкъ, шону не заманда да этмеге ярай.

– Эгер бирев тюш намазны заманында къылып болмай къутгъаргъан буса, жамият экенни намазны къылагъангъа къаршы болса не этмеге герек? Жамият булан бирче оьзюню къутгъарылгъан тюш намазын яда къылынып турагъан экинни намазын къылма тарыкъмы?

– Низамны, ёрукъну сакъламакъ учун ол адам жамиятгъа къошулмагъа герек, тек къутгъарылгъан оьзюню намазна негет тутуп, шо къутгъарылгъанын къыла. Сонг айрыча яда башгъа жамият булан экиннисин де къыла.

– Рызкъыны артдырмакъ, берекет учун Къуръандан къайсы сураланы охумагъа тарыкъ, нечик дуалар ва ибадат этмеге тарыкъ? Шо муратлар учун не йимик ишлерден сакъланма тарыкъ?

– Рызкъыны аз этеген ишлер: гюнагъ ишлер этив, айрокъда ялгъан айтыв; эртенги намазны вакътиси гелгенде юхламакъ; узакъ заман юхламакъ (8 сагъатдан артыкъ юху); авртаын да ачып, яп-ялангъач юхламакъ; сув ярывун ялангъач кюйде этив; сув ярывун эре тургъан кюйде этив; киридне гъажатлы даражада (шогъар жунуб деп айтыла) ашамакъ; хырына таянып ашамакъ; ашны къалдыкъулдуларын сан этмейгенлик; согъанны ва самурсакъны къабугъун яллатмакъ; къумачны гесеги булан сибирмек; гечеги вакътиде сибирмек; уьйню узакъ заман сибирмей къоймакъ; уллу адамлагъа гъюрмет этмей, оланы алдына чыгыш юрюмек; ата-анагъа атын айтмакъ; посагъада олтурмакъ; эшик хырлагъа таянмакъ; гъажатханада намаз жувунмакъ; уьстюндеги опуракъны чечмей тикмек; терлеген яда сув бетин опуракъ булан сибирмек; уьйде мьямы авну тайдырмай къоймакъ; нмаз къылмай къоймакъ; намаз къылагъанда табиликни (хушуь) сакъламайгъанлыкъ; межитден эрген намаз къылгъандокъ чыгыш гетмек; базаргъа эртерек бармакъ; базардан геч къайтмакъ; ав-

летлерине яман дуа этмек; ата-анагъа яхшы дуа этмей къоймакъ; савут-сабаны башын япмай къоймакъ; майчыракъланы уьфюрюп сёндюрмек; сынгъан къалам булан язмакъ; тишлери етишмейген таракъ булан башын тарамакъ; чалманы олтуруп байламакъ; иштанны олтуруп гиймек; къызгъанчылыкъ; мал-матагъны обгесиз артыкъ аявлав; мал-матагъны якъ-якъгъа чачыв; эринчеклик; шариат къайдаланы пешемейгенлик. Рызкъыны болдурагъан, артдырагъан себеплер: садагъа оьлешмек; эрте турмакъ; анив язмакъ; илиякълыкъ; йьымышакъ ва англашылагъан кюйде сёйлемек; намаз къылагъанда табиликден чыкъмай, оьзюн тебен даражада гёрюв; зугъа намаз къылмакъ; «аль-Вакия» деген сураны охумакъ, айрокъда ахшам, маркача намаздан сонг; «аль-Мульк», «аль-Музаммил», «ва лляйли иза ягъша», «алям нашрагъляка» деген сураланы охумакъ; межитге азан чакъыргъанча бармакъ; даим намаз жувунгъан гъалда турмакъ; эртенги намазны алдында къылынагъан витру намазны да, шо вакътиде къылынагъан оьзге суннет намазаланы да уьйде къылмакъ; витру намаздан сонг доньялыкъ хабарланы къоймакъ; гъажатлы болмагъан сонг, махрам буса да, къатынгишилени арасында кёп турмамакъ; бош сёзю юрютмек; гъар жума гюнлер булай дуаны 70 керен охумакъ: «Аллагъумма агънини бигъалалика гъан гъарамика вакъфини бифазлика гъамман сивака».

Охувчулагъа янгы китап

Аявлу охувчуларыбыз, сизин шатлы янгылыкъ булан къутламагъа сюебиз. Гъали-гъалилерде ана тилибизде охувчуну тергевюн тартажакъ йимик китап басмадан чыкъды. «Оьлюден сонггъу яшав. Инсанни герти ватаны» деген китапда адам бу доньядан геттенде ону не къаравуллайгъанны гъакъында къужурлу кюйде язылгъан. Ахыратда не болагъанны, Сорав алынагъан гюн нечик болажакъны, Сырат кёпюрге ва оьзге янлагъа баянлыкъ берилген. Бу китап белгили Имам Куртуби язгъан «Тазкират» деген китабыны къысгъартылгъан къайдасы. Оьлюден сонг яшав болмайгъангъа ва тирилив болмайгъангъа инанмайгъанлар, шо китапны охугъан сонг даимлик яшавгъа инанагъан да бола ва иманлы да бола.

– Жамият намазда сыдралар тюз болсун деп ким айтма тарыкъ: имамы яда намаз къылагъанлар оьзлер?

– Жамият намазда сыдралар тюз болсун деп намазгъа

тургъан гъар гиши де айтма тарыкъ, айрокъда, имам оьзю де шону гъайын этмеге тарыкъ. Жамиятгъа тургъан гиши оьзю де тюз болма къарап, къырындагъылагъа да шону айтса яхшы болур.

Аявлу охувчулар, "Мобильный байлавлукъ" деген рубрикабызгъа SMS-лер геле. Тюпде шоланы беребиз. Шолагъа сиз де язмагъа боласыз.

Бизин номерибиз:
8928-800-01-97

– Къабурланы не булан беклешдирме бола?

– Къабурланы оьзлеге от

тиймеген таш, сазбалчыкъ ва башгъа затлар булан бегетмеге ярай. Керпич, цемент ва бпшгъа шолай затлар ярамай.

Рузнама

Февраль

дни	Утрений	восх.	Обеден.	После-обеден.	Вечерн.	Ночной
1	05:24	07:01	12:03	14:40	17:03	18:33
2	05:23	06:59	12:04	14:41	17:04	18:34
4	05:22	06:57	12:04	14:43	17:07	18:37
6	05:20	06:55	12:04	14:45	17:10	18:40
8	05:17	06:53	12:04	14:47	17:12	18:42
10	05:15	06:50	12:04	14:49	17:15	18:45
12	05:13	06:48	12:04	14:51	17:17	18:47
14	05:11	06:45	12:04	14:53	17:20	18:50
16	05:08	06:42	12:04	14:55	17:23	18:53
18	05:05	06:39	12:04	14:57	17:25	18:55
20	05:03	06:36	12:04	14:59	17:28	18:58
22	05:00	06:33	12:03	15:01	17:30	19:00
24	04:57	06:30	12:03	15:03	17:33	19:03
26	04:54	06:27	12:03	15:05	17:35	19:05
28	04:51	06:24	12:03	15:06	17:38	19:08